

3.A. EL TREBALL AGRÍCOLA, ABANS

UN PAÍS DE LLET, BLAT I TRUMFES

Cerdanya sempre ha gaudit d'unes condicions naturals que han afavorit la gent que hi vivia.

La comarca és a molta altitud, uns 1.000 m les parts més baixes, i per això és un territori fresquívol però les terres de la part central, la més plana, són molt bones per a l'agricultura.

També hi ha aigua abundant que aporten els rius que baixen de les muntanyes i que aboquen les aigües al riu Segre que transcorre pel mig de la comarca.

A més, les serralades del nord, que ens separen de França i Andorra, i les del sud, que ens separen del Berguedà i el Ripollès, donaven protecció i seguretat a les famílies cerdanes.

Durant molt temps, la gent de Cerdanya va aprofitar aquestes condicions naturals per viure de la cria de bestiar i d'alguns conreus de muntanya.

En temps dels repadrins i els padrins (*), els conreus més importants eren el segle (el sègol), el forment (el blat), l'herba i les trumfes (patates).

(*) Ens referim a l'època que ells tenien aproximadament la nostra edat, entre 9-12 anys

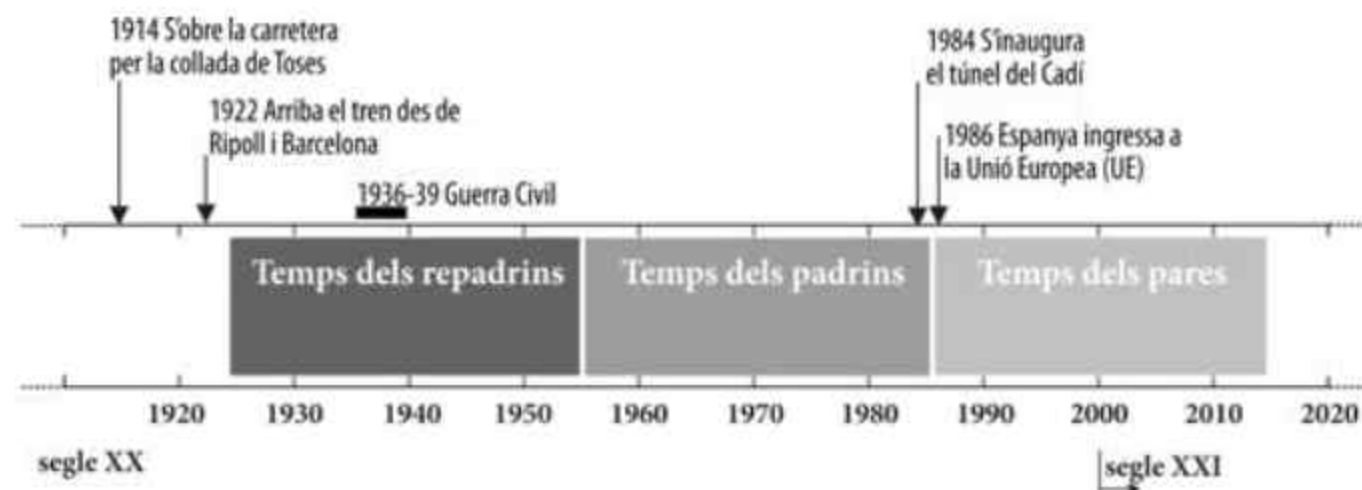

El Castellot de Bolvir. Aquest jaciment ens demostra que, a l'època dels ibers i romans, els territoris de la plana ja oferien unes bones condicions naturals per instal·lar-hi un poblat. (Font: arxiu Zenobita)

Al fons, la solana de Ger. Les muntanyes del nord de la comarca són més altes que les del sud però tenen replans assolellats que també s'han aprofitat per a conreus, pastures i per situar-hi alguns nuclis petits de població (Niula, Grèixer, Montmalús, etc. (Font: arxiu Zenobita)

3.A. EL TREBALL AGRÍCOLA, ABANS

L'herba que creixia als prats naturals i als artificials regats amb l'aigua de recs i séquies permetia la cria del bestiar gros (vaquí i cavall).

Del bestiar menor, les ovelles també eren molt importants per a les famílies però els ramats ja començaven a disminuir perquè costava trobar pastors. A més, fer la transhumància a l'hivern cap a terres gironines i barcelonines resultava difícil perquè amb el creixement de les ciutats cada vegada hi havia menys camps per pasturar.

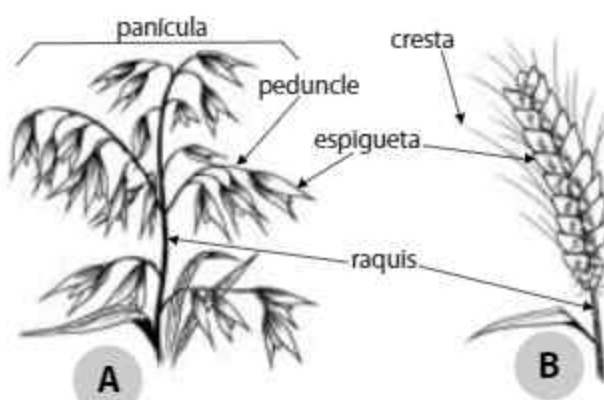

Una imatge com aquesta d'un ramat gran d'ovelles transitant pels camins de la font del Cucurú, als afores de Puigcerdà, era fàcil de veure en temps dels repadrins. Ara, resultaria molt difícil. (Font: Josep Bosom / *Geografia de Catalunya II*, ed. Aedos)

Els cereals són una de les plantes herbàcies més importants perquè els seus fruits, els grans, són l'alimentació bàsica per als humans i els animals de corral o granja. A la comarca es cultivava segle (o sègol), forment (o blat) i, una mica menys, ordi i civada. El segle era el cereal que se sembrava més a l'època dels repadrins. Se l'anomena el cereal de muntanya perquè resisteix bé les temperatures baixes i no és gaire exigent en la qualitat del sòl. La seva palla era molt apreciada per al jaç del bestiar i donava molt bons fems.

- 1** A partir dels dibuixos, identifica amb la lletra A o B les explicacions següents:

- () Hi ha cereals que les inflorescències (el conjunt de les flors) s'uneixen directament al raquis (l'eix principal).
- () N'hi ha que les inflorescències les tenen separades del raquis per un peduncle. Estan ramificades i formen una panícula.

PUJOL PALOL, Miquel. *Les plantes cultivades*. I Cereals. 2008, pàg. 182 i 281

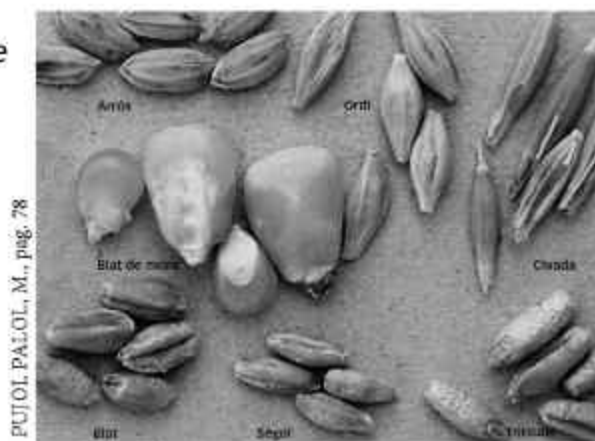

- Relaciona amb fletxes cada imatge amb el text explicatiu corresponent.

- L'espiga del blat conté uns grans molt visibles.
- L'espiga del segle es veu molt espessa. Les espiguetes creixen alternes al llarg del raquis.

- Assenyala quina d'aquestes frases sobre el segle consideres més important.

- ☐ Cerdanya és la comarca de Catalunya on es cultivava més segle, i encara ho és.
- ☐ La tija del segle és de les més resistents, encara que sigui de les més altes.
- ☐ El farratge de segle, abans d'espigar, és molt adequat per a la pastura de les vaques.

Grans dels cereals més cultivats a Catalunya.

3.A. EL TREBALL AGRÍCOLA, ABANS

activitat 3.A.2

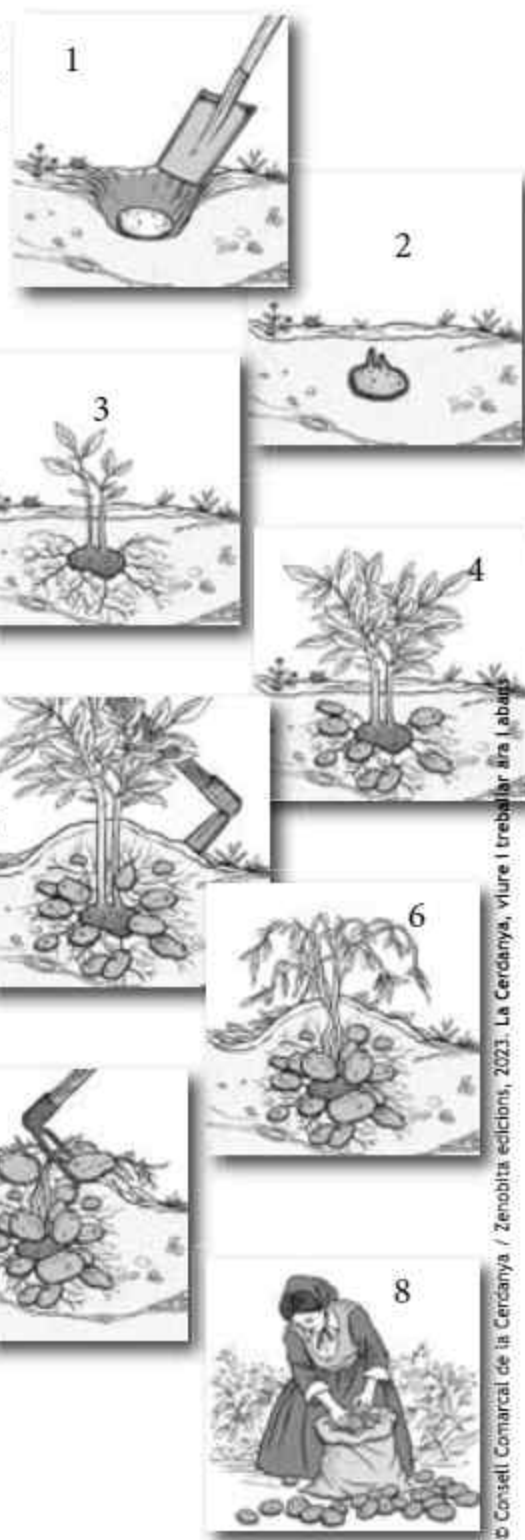
amb activitat complementària

Les **trumfes** (les patates), en temps dels repadrins i encara més abans, era el conreu bàsic de l'alimentació de les famílies. Resistien bé el fred, es podien sembrar en llocs costeruts i es podien guardar molts mesos. En temps dels padrins, se'n sembraven tantes que es podien vendre a fora. Se n'enviaven vuit o nou vagons de tren cap a Barcelona, amb 200 sacs de 50 Kg a cada vagó.

2 Les **trumfes** són unes plantes herbàcies que tenen dos tipus de tiges. Unes són aèries i surten a la superfície i unes altres són subterrànies on hi ha unes parts engruixides, els tubercles. Aquí la planta acumula les reserves per a créixer l'any següent.

■ Observa els dibuixos sobre el procés del conreu de les trumfes. A continuació ordena les frases següents amb el número corresponent.

- ☐ Al setembre o octubre serà el moment d'arrencar-les amb el bigós (un rampí de dues pues) i deixar-les esteses perquè s'assequin.
- ☐ Al cap de quinze dies alguns dels grills s'han fet més grans.
- ☐ El pagès ha de calçar la planta per evitar que als tubercles els toqui la llum perquè les faria malbé.
- ☐ Finalment, es recullen i els sacs es porten a casa.
- ☐ Se sembren enterrant un tros de trumfa de l'última collita.
- ☐ La planta emmagatzema l'aliment en unes tiges especials sota terra, els tubercles o trumfes. També li surten flors i després uns fruits rodons verds que no són comestibles.
- ☐ A l'agost, les fulles es marceixen i és el senyal que les trumfes subterrànies ja s'han format del tot.
- ☐ Quan els grills surten a l'exterior, es despleguen les fulles petites.

Cerdanya és un país d'herba. L'altitud i un clima força sec amb hiverns freds amb neu i molta insolació afavoreixen els prats. D'aquests prats, els d'alta muntanya són naturals, però els de la plana són artificials i s'han de regar. S'hi sembren herbes farratgeres per al bestiar: userda (o alfals), trepadella, veça, etc.

3 Llegeix el text següent sobre com s'organitzava la feina de l'herba, abans:

Dallàvem herba per al bestiar, trefle i veça. El redall venia després, a finals d'agost o principis de setembre, un cop regats els prats que abans havíem dallat. Redallar vol dir tornar a dallar però només podíem fer això als prats més bons i primerencs, on creixia la millor herba.

[...] Un cop teníem l'herba dallada, la giràvem amb les forques de fusta. Al matí ho fèiem cap a una banda, al migdia cap a una

altra; a la tarda de nou del revés i així mateix. Si teníem herba seca i volia ploure, sense haver pogut portar-la a casa, en fèiem munts. D'aquesta manera l'aigua s'escorria per les vores i no entrava a dintre. L'endemà de la pluja tornàvem, al matí, a escampar aquella herba, i un cop seca la carregàvem a la carreta de pals. (Font 2, pàg. 46-47)

■ El redall es feia en tots els camps d'herba? Per què?

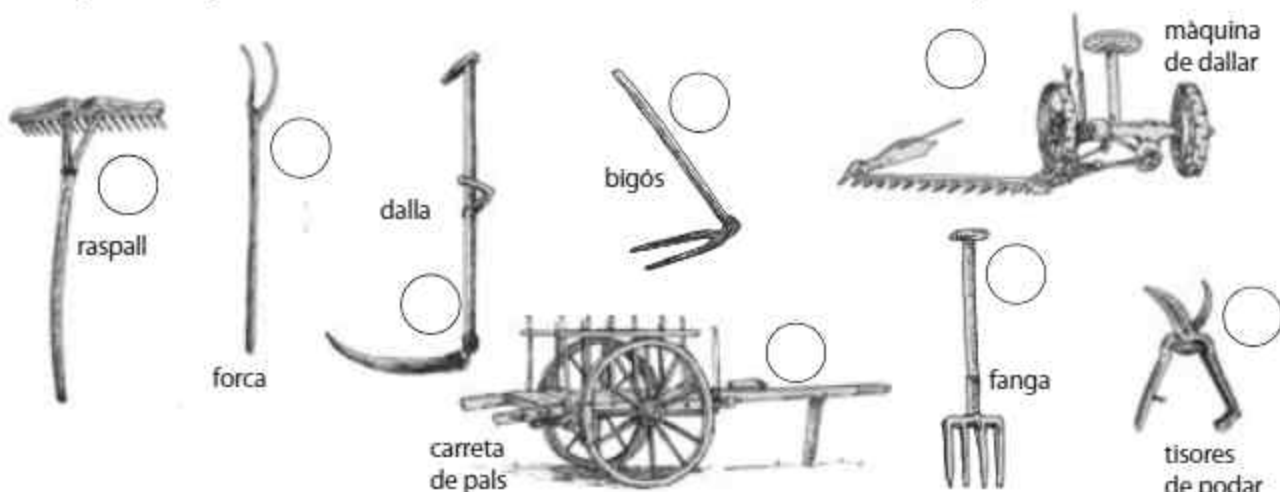
.....

Per què giraven l'herba?

.....

Quines d'aquestes eines es feien servir amb les feines de l'herba? Assenyala-les.

Dibuixos de Joaquim Carbonell i Cornejo, a PONS RUBOT, Marc. *Ebres i feines, vivències a Cerdanya a principi de segle. Institut d'Estudis Ceretans, 1999.*

■ Busca informació sobre el trefle (o trèvol) i la veça i redacta un text resum.

3.A. EL TREBALL AGRÍCOLA, ABANS

activitat 3.A.4

amb activitat complementària

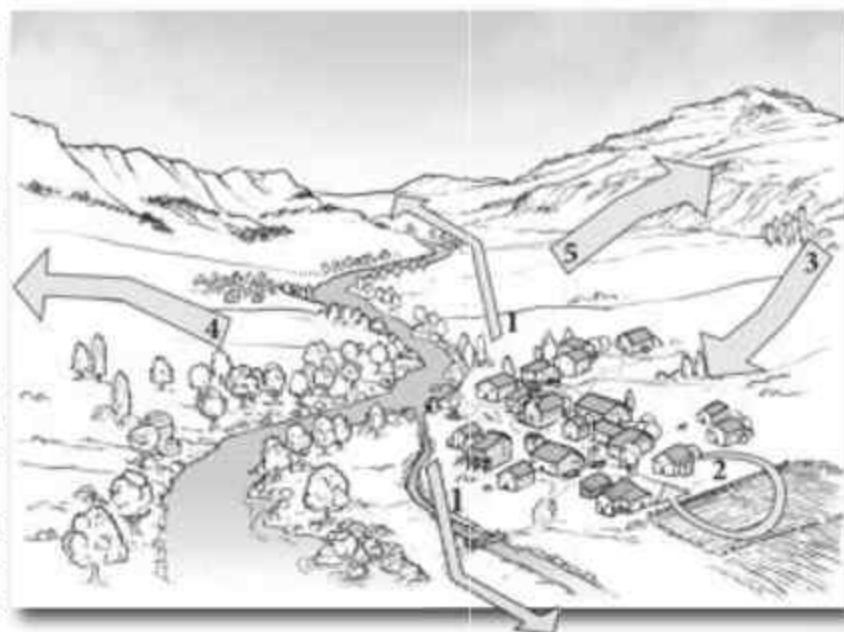
L'activitat ramadera. L'herba dels prats era per al bestiar. En temps dels repadrins, es practicava una ramaderia extensiva (sense estabular gaire) i diversificada: cada casa tenia ramat d'ovelles, vaques i eugues, a més dels animals domèstics per a l'alimentació familiar (porcs, conills i aviram).

- 4** Llegeix el text i observa el dibuix. Associa amb números les frases i els itineraris dels animals.

Els ramats d'ovelles, moltons i xais eren els més grans en nombre. Passaven l'hivern a la plana i a l'estiu s'unien en ramats grans que eren conduïts per uns quants pastors fins a les pastures de les muntanyes comunals, amb la qual cosa deixaven lliures les terres per a la sega [...]. En un nombre inferior es tenien vaques i vedells, dels

quals s'explotaven tant la carn com la llet. Alguns d'aquests vedells eren destinats a bous de treball. A l'estiu, algunes vaques pujaven a la muntanya amb els vedells, mentre d'altres restaven a la casa per proporcionar llet i força de treball al camp. (Font 3, pàg. 141)

- ☐ A l'estiu es pujaven a la muntanya les ovelles, els cavalls i les vaques de carn.
- ☐ A la tardor baixava el bestiar de les muntanyes. Els cavalls i les vaques passaven l'hivern pasturant vora la casa.
- ☐ Els bous i les vaques lleteres es quedaven a la casa per al treball al camp i per al consum familiar.
- ☐ A l'hivern els ramats grans d'ovelles empraven la transhumància cap a les planes de Lleida i Tarragona.
- ☐ Al final de la tardor s'anava a vendre el bestiar a la fira de Bellver i a la del cavall de Puigcerdà i a continuació a la d'Organyà i a la de Salàs de Pallars.

- Quins eren els animals més abundants a l'època dels repadrins?
- En un full a part, anota el que t'expliquin sobre què són les muntanyes comunals i els emprius de Cerdanya.

3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCIARI, ABANS

NO HA ESTAT MAI INDUSTRIAL SINÓ DE SERVEIS

Cerdanya ha estat sempre una comarca principalment agroramadera. En temps dels repadrins i encara temps abans, la indústria havia tingut poca importància però tot i això hi havia una minoria de la població que s'hi dedicava. Bàsicament es produïen materials i productes que necessitaven les famílies de la comarca perquè les comunicacions eren molt insuficients i era difícil que arribessin coses de fora.

Pel que fa a les escasses **activitats industrials** que hi havia, s'ha de destacar que es basaven en les matèries primeres que oferia el medi natural cerdà. I quines eren?:

a) la **fusta** dels boscos que alimentaven les serradores de Bellver, Puigcerdà i Martinet.

b) els **cereals** que s'havien de moldre als molins dels pobles o a la farinera de Bellver.

c) la **llana** dels nombrosos ramats d'ovelles. Hi havia una fàbrica de llanes a Martinet, una a Llívia i tres als voltants de Puigcerdà mogudes per les aigües del riu Aravó i les seves séquies (les colònies Simon o Semperí, Teixidor i Valira). A part d'aquestes empreses també estava extès, des de temps antics, el **tricotatge**, realitzat per les dones a les cases, que elaboraven peücs, mitges, mitjons i guants

Restes de l'explotació minera de manganès del Serrat del Bac, al peu de la carretera de Cortàs. (Bellver de Cerdanya). En aquests dos forats desembocaven uns tubs de ferro per on s'abocaven els minerals que es carregaven en carros o mules amb arguenells. Des d'aquí es baixaven a una tremuja que hi havia a peu de la carretera N-260, d'on se l'emportaven amb camions cap a Barcelona. (Font: arxiu Zenobita)

amb el fil que elles mateixes feien prèviament amb la llana.

d) la **llet**. En temps dels repadrins i abans, va començar aquesta activitat industrial però com que les comunicacions no permetien el trasllat ràpid dels productes, es va especialitzar en mantegues, formatges i llet condensada que no es feien malbé tan aviat. Més tard, en temps dels padrins ja es va poder produir llet industrialitzada. Entre les empreses amb aquesta dedicació van destacar la SALI de Puigcerdà, la cooperativa de Bellver i la primera fàbrica de mantega de l'Estat espanyol a Gorguja (Llívia)

e) els **minerals**. A Cerdanya mai s'havien explotat gaires recursos minerals. Les mines més importants eren a Sanavastre (Das) de carbó i a Cortàs (Bellver de Cerdanya) i a la Tossa d'Alp de manganès. A més d'alguns punts on s'explotaven pedreres: de marbre a Isòvol i Olopte i de pissarres a Bolvir i Llívia.

3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCIARI, ABANS

Pel que fa al **sector terciari (comerç i serveis)**, en temps dels repadrins i abans, les activitats depenien de les millores de les comunicacions i, això, el relleu de la comarca no ho posava fàcil.

L'any 1914 es va acabar la carretera de Ripoll a Puigcerdà per la collada de Toses. L'any següent ja es podia transitar per la carretera cap a la Seu d'Urgell (tot i que encara va tardar anys a acabar-se del tot). Finalment, l'any 1922 arribava el tren a Puigcerdà des de Ripoll, travessant el tunel de Toses. Llavors des de la capital de la comarca es podia connectar amb la xarxa francesa a la Tor de Carol, tot i que s'havia de canviar de tren perquè l'amplada de la via del país francès és més estreta.

Ara bé, malgrat aquestes dificultats de comunicació, els cerdans sempre s'havien espavilat per guanyar-se la vida **comerciant** amb els productes que sobraven a la comarca: blat, patates, bestiar, llana, peces de roba de llana, mantega i embotits; i **important** els que faltaven: vi, oli, mobles, eines, articles de vestir i poques coses més.

En aquells temps dels repadrins, el **servei** que començava a tenir força empenta, i que s'endevinava que seria el futur de la comarca, era el turisme.

Ja feia anys que la gent rica de l'àrea de Barcelona havia decidit aixecar cases senyorióles a Puigcerdà, a l'entorn del llac. De mo-

Cursa de fons a la Molina cap a 1925 quan feia ben poc que s'havia inaugurat el xalet-refugi del Centre Excursionista de Catalunya. (Font: Albert Oliveras Folch / Arxiu Fotogràfic del CEC, reproduït a la *Cerdanya desapareguda 2*, Efadós, 2017)

ment, només venien algunes famílies adinerades que residien a les seves cases particulars. L'any 1925 es va inaugurar el Xalet de la Molina (Alp), promogut pel Centre Excursionista de Catalunya (amb 80 llits i 50 lliteres, primer, i 200 llits, després), que va incentivar l'arribada dels excursionistes i els primers esquiadors.

També van facilitar l'arribada dels primers turistes les aigües termals amb virtuts curatives que sorgeixen en diversos punts de les muntanyes i que fa que es construeixin balnearis. A l'Alta Cerdanya eren molt conegudes les fonts de Les Escaldes (Dorres i Vilanova de les Escaldes) i a la nostra comarca ho van ser el balneari de Senillers i ben a prop el de Caldes de Músser, tots dos al municipi de Lles.

Entre unes coses i unes altres, aquesta activitat, que començava a prendre importància en temps dels repadrins, s'aniria convertint en el sector principal de la comarca.

3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCARI, ABANS

activitat 3.B.1

amb activitat complementària

La població de Cerdanya, com la de totes les comarques muntanyenques, va començar a davallar en temps dels repadrins i més abans. Les ciutats i les indústries que s'instal·laven a les terres més planeres de Catalunya oferien feina més segura, la qual cosa va fer que moltes famílies es decidissin a emigrar.

- 1** Observa el gràfic sobre l'evolució de la població a la comarca i respon les preguntes.

En quin any es va arribar al punt més baix de població?

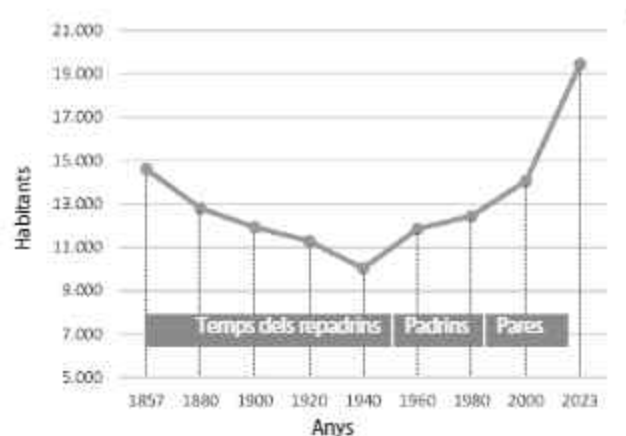
.....

En quin temps comença a redreçar-se la corba de la població?

.....

En quin temps s'ha produït l'augment més fort de població?

.....

- **L'emigració hivernal.** En temps dels repadrins, la gent jove que no era de les cases més importants se n'anava "cap avall" a buscar treball durant els mesos hivernals. Solien anar-se'n a l'octubre i tornaven cap a l'abril, quan la neu ja no impedia els treballs als camps de la comarca.

Llegeix els dos texts que ho expliquen i després fes un llistat de les ocupacions que exercien.

Text 1

[...] Els "mantegaires", com els deien a Barcelona, baixaven a l'hivern a vendre productes del porc i articles de llana, generalment els gèneres de punt obrats per les dones. A la ciutat i a la seva rodalia es llo-

gaven com a carnisers, jardiners, picapedrers o paletes. D'altres feien de carboners i llenyataires per les muntanyes del Maresme i de les Gavarres. (Font 6 pàg. 220)

Text 2

La majoria baixen a fer de vaquers, i, sobretot, de cansaladers, a Barcelona. Alguns hi fan també de cuiners. Altres van a fer carbó a la Selva, als voltants de la Plana de Vic i a l'Alt Vallès. D'Alp, alguns

van per avall a fer parets de pedra seca. I de Das, tres o quatre famílies varen anar a treballar a les fàbriques del Ter. D'alguns pobles també van noies a servir a Barcelona. (Font 4, pàg 212)

Hi ha activitats complementàries

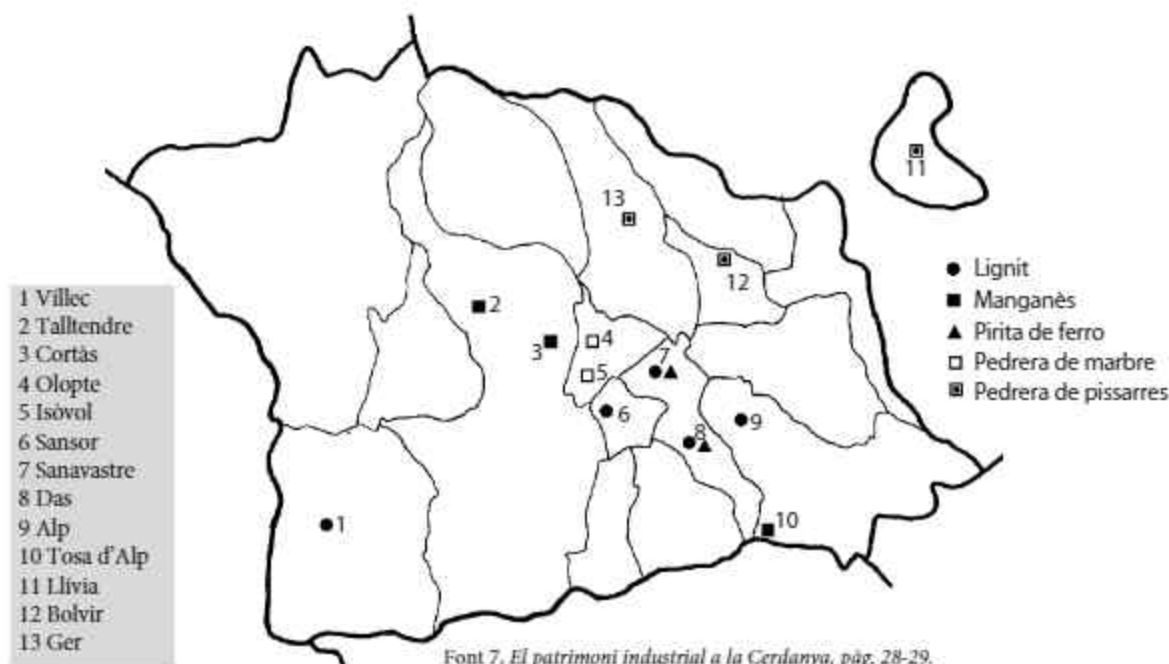
3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCIARI, ABANS

activitat 3.B.2

amb activitat complementària

Cerdanya és una comarca amb escassos jaciments miners però els que s'han localitzat s'han explotat des de fa molt temps. Per la pobresa dels jaciments, tampoc no ocupaven gaires persones, si de cas unes quantes a l'hivern, quan les activitats agràries no donaven tanta feina.

- 2** Observa en el mapa els jaciments miners que hi ha hagut a la comarca.

Font 7, El patrimoni industrial a la Cerdanya, pàg. 28-29.

- En quin municipi resideixes? Acoloreix-lo. Hi ha hagut algun jaciment miner? Quin?

- En temps dels repadrins, a Cortàs (Bellver de Cerdanya) es va explotar una mina de **manganès** fins l'any 1950. El manganès és un mineral molt valorat perquè serveix per millorar la qualitat de l'acer (el fa més resistent al desgast). Llegeix el text sobre la feina dels miners a Cortàs.

A la mina de Cortàs hi havien arribat a treballar més de quinze miners, a banda d'algunes dones que hi acudien quan la demanda del mineral era més alta.

Tots eren dels pobles més propers i, com era normal en aquella època, hi arribaven a peu des d'on vivien [...] A la tarda, acabat el jornal, una parella de miners feia detonar els explosius per deixar a punt la feina.

Quan l'endemà es reprenia la feina [...] s'extreia el material detonat a través de pous i galeries, i a l'exterior s'esmicolaven els trossos de material per facilitar-ne el transport, alhora que se separava la mena de la ganga. La ganga es llençava allà mateix i quedava apilada en escombres... (Font 6, pàg. 35)

3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCIARI, ABANS

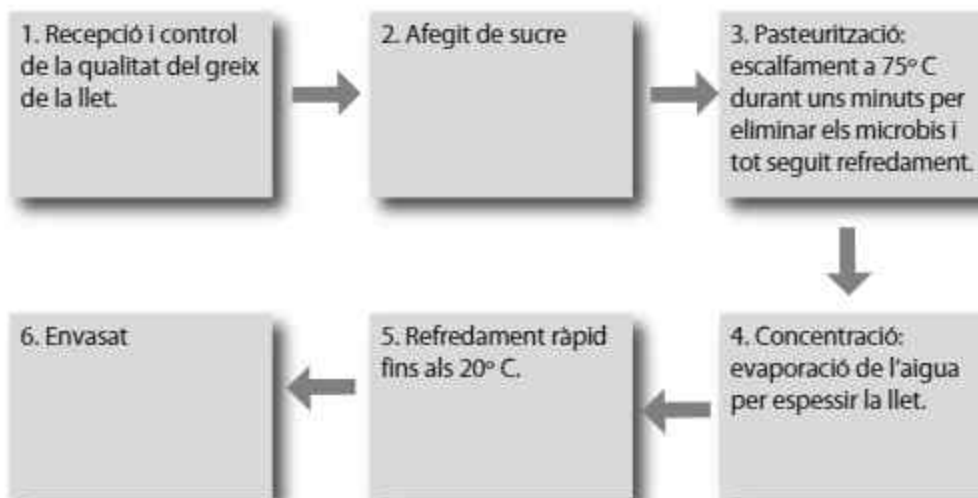
activitat 3.B.3

amb activitat complementària

En temps dels repadrins i encara abans, la cria de vaques i la producció de llet era una activitat en alça a la comarca. Hi havia una fàbrica de llet condensada a Puigcerdà i una altra a Llívia, especialitzada en mantega i formatge.

La llet que es produïa a la Batllia i el Baridà es transportava a les fàbriques de la Seu d'Urgell.

- 3** La fàbrica Sociedad Anónima Lechera Industrial (SALI) es va instal·lar a la part baixa de Puigcerdà, l'any 1936. Va arribar a ser molt important i es dedicava a la fabricació de llet condensada que s'oferia en pots de llauna i de vidre. Llegeix les fases que se seguien en la producció:

Pot de vidre de llet SALI.

Pot de llauna de llet SALI.

- El procés per produir les diverses varietats de llet: sencera, semidesnatada, desnatada, sense lactosa, etc., segueix unes etapes semblants a la condensada, a excepció de dues de les descrites en l'esquema anterior. Quines creus que són?

.....

- Entrevista o demana a un pagès que tingui vaques de llet de la comarca què en fa de la llet que produeix el seu bestiar. Feu-ne un resum amb les respostes de tots els entrevistats.

3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCIARI, ABANS

activitat 3.B.4

El comerç a distància. Quan les comunicacions van començar a millorar amb l'arribada del tren des de Barcelona-Vic-Ripoll i el trànsit amb camions es va fer més freqüent, alguns cerdans es van dedicar a comerciar amb els productes que sobraven a la comarca.

- 4** Llegeix el text i completa el quadre anotant on s'enviaven els productes.

Els traficants agavellen els productes anant de casa en casa i exporten els productes on els demanen o on poden col·locar-lo a més alt preu. El blat que sobra, en gra o farina, és tramès a Tolosa, Llemotges, Bordeus o Corbeil. Les patates van a Perpinyà, Tolosa i Barcelona. Les peres van en gran part a París i també a Barcelona. La llana avui és exportada quasi tota. Vedells, moltons i ovelles són sacrifi-

cats als escorxadors de Barcelona. Les vaques lleteres després d'uns anys són venudes a les lleteries ciutadanes. Els cavalls són portats al Rosselló, i també muls i mules a Barcelona sinó són comprats per la remunta de l'exèrcit espanyol. Quan aquest bestiar no ha estat comprat a domicili, fa cap a les fires de Bellver o a la d'Organyà. (Font 4, pàg. 203)

Productes que s'exporten	
a Catalunya	a França

3.C. ARA COM ABANS, SEMPRE BESTIAR

LA UNIÓ EUROPEA OBLIGA A FER GRANS CANVIS

El sector primari de Cerdanya ha canviat molt des de l'època dels padrins. En aquell temps, les famílies pageses s'havien especialitzat en la producció de llet i cada casa tenia una petita o gran ramada de vaques i produïa la quantitat de litres que podia o volia. La llet es destinava a les fàbriques de la comarca i a la Seu, que la transformaven en llet condensada o pasteuritzada per vendre-la a les botigues. De la que sobrava en feien formatge o mantega.

Aquesta dedicació a la producció de llet, va provocar que es deixés una mica de banda la cria de vaques de carn i la de cavalls i ovelles.

Per concentrar-se en la feina de les vaques, els padrins també havien deixat de conrear els terrenys més allunyats i secs i s'havien dedicat molt a millorar i ampliar les pastures i les parcel·les dedicades als farratges per a les vaques.

Però aquesta situació va començar a canviar a partir que Espanya va ingressar a la Unió Europea (UE), l'any 1986. A partir de llavors es va obligar a reduir la producció de llet, perquè se'n produïa massa a Europa, i a no passar d'una quantitat de litres (la "quota").

La quota de llet va limitar la producció i el nombre de vaques per granja. Es van imposar

Moment de la signatura a Madrid de l'adhesió d'Espanya a la Unió Europea (a l'esquerra, assegut, el rei Joan Carles I, i a la dreta el president del Govern en aquell moment, Felipe González. A partir de l'1 de gener del 1986 ja van ser dotze els estats membres. L'any 2023 ja són 27.

Procés mecànic de muniya. Quan Espanya va ingressar a la UE ja existia la quota lletera. La quota era la quantitat màxima de llet que cada país podia produir. En el cas d'Espanya, la xifra es repartia entre les comunitats autònomes i cada comunitat la repartia entre els seus ramaders. L'any 2015 es va suprimir la quota i a partir d'aquell any cada granja podia produir la llet segons li convingués.

3.C. ARA COM ABANS, SEMPRE BESTIAR

mesures més estrictes d'higiene i control sanitari dels animals. Per competir en el mercat era obligat modernitzar les sales de munyir i alguns ajuntaments van obligar a treure fora del poble les naus de les vaques.

Tot plegat ha comportat un canvi al sector agrícola i ramader, així com en la vida tradicional i els costums de la comarca.

Algunes famílies han abandonat el sector primari del tot i altres només s'hi dediquen a temps parcial combinant-ho amb feines al sector turístic (jardineria, hotelaria, construcció, etc.). Només algunes explotacions mitjanes i grans han continuat amb la cria de les vaques de llet.

Altres famílies s'han dedicat al bestiar boví de carn i a l'equí que no tenen tantes obligacions legals i no donen tanta feina perquè a l'estiu s'alimenten als prats d'alta muntanya i a l'hivern no cal estabular-los perquè pasturen pels prats de la plana, a la vora de la casa.

Per acabar, algunes famílies pageses que han volgut continuar al sector primari, han decidit especialitzar-se en el conreu de farratges per al bestiar o en cultius de lleguminoses (pèsol...) i oleaginoses (colza, gira-sol...), que reben subvencions de la UE perquè milloren la terra o el medi ambient, en general.

Camp de gira-sols a la plana cerdana. En temps dels padrins no se sembrava però actualment se'n poden veure parcel·les perquè es considera una planta ecològica: com que té unes arrels profundes, aprofita nutrients als quals no poden arribar els cereals, s'adapta bé a la sequera perquè la resisteix bé i les restes de la collita que es deixen al camp restitueixen una part dels nutrients. (Font: arxiu Zenobita)

El sorgo és un cereal d'origen africà que a Cerdanya, ara, també es comença a sembrar. És un sorgo farratger que aguanta millor la sequera que el blat de moro, l'altra planta típica que es dalla en verd per a l'aliment del bestiar. (Font: arxiu Zenobita)

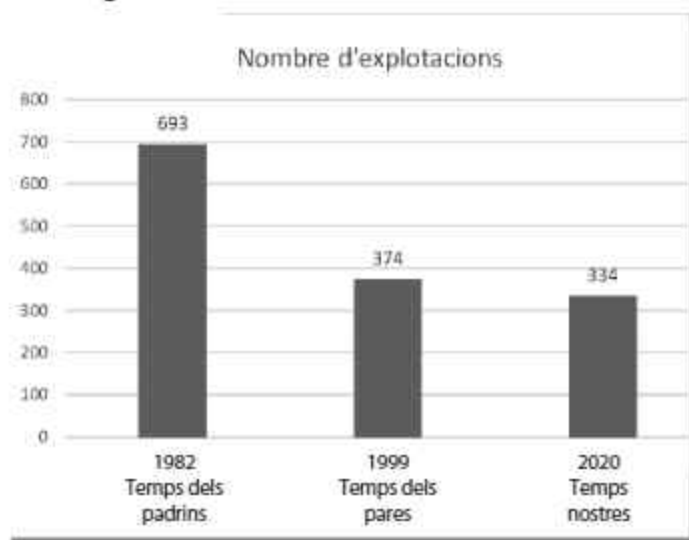
El sector agrari a Cerdanya ha anat perdent importància amb el pas dels anys. Les famílies que encara s'hi dediquen es concentren en el bestiar boví (principalment en el de carn) i en la producció de cereals i farratges per a l'alimentació d'aquest bestiar.

- 1** Observa el gràfic sobre el nombre d'explotacions agràries a Cerdanya i subratlla les frases correctes.

-A Cerdanya, han tancat moltes explotacions agràries.

-A Cerdanya, cada vegada hi ha més famílies que viuen del camp.

-A Cerdanya, els últims anys continuen reduint-se les explotacions agràries però a un ritme més lent.

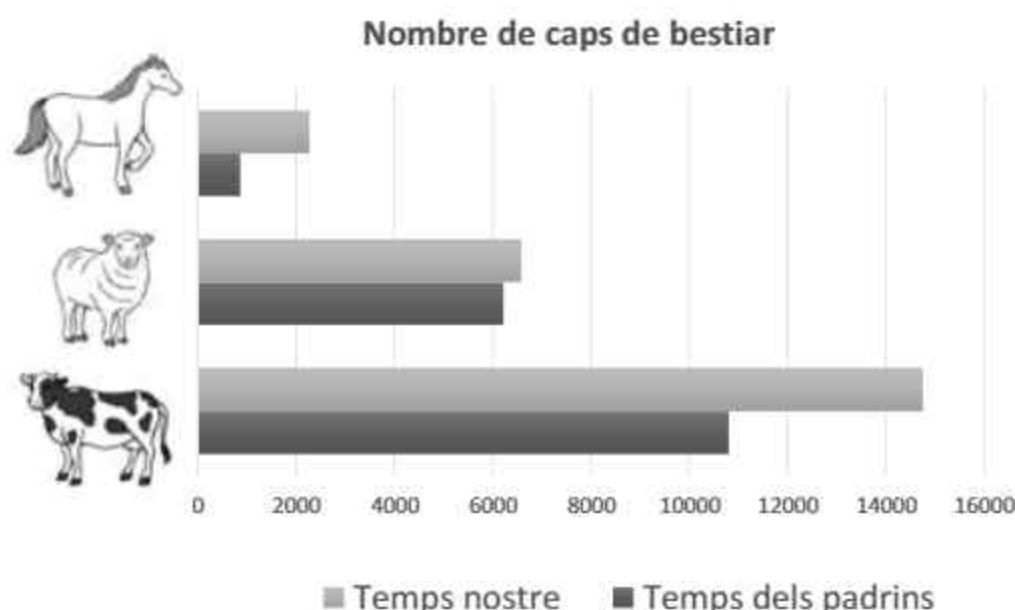
- A partir de la lectura del text de la pàgina anterior, assenyala algunes raons possibles per abandonar el treball agrícola o ramader.

- ☐ Cada vegada fa més vent a Cerdanya i ens dificulta la sega de l'herba i a més no la podem girar quan es necessita.
- ☐ Ens obliguen a construir una granja nova més separada del poble i això costa massa diners.
- ☐ Una empresa ens ha comprat la granja i les terres del voltant per fer-hi una urbanització i un camp de golf.
- ☐ Els fems de les vaques, com que ara mengen més pinso, fan una pudor insuportable.
- ☐ El pinso per al bestiar i la maquinària cada vegada són més cars i no ho podem pagar.
- ☐ Teniem una granja de vaques de llet i ara ens obliguen a canviar-les per unes de carn i resulta que no tenim prou camps perquè pasturin.
- ☐ Una filla ha estudiat per ser arquitecta a Barcelona i el fill està treballant a Londres i cap no es vol dedicar al camp.
- ☐ Amb l'experiència que tenim en el treball del camp, hem creat una empresa de jardineria i ens dediquem a arreglar hortets i jardins dels xalets del poble i dels voltants.

3.C. ARA COM ABANS, SEMPRE BESTIAR

activitat 3.C.2

- 2** Observa el gràfic sobre l'evolució del nombre de caps de bestiar ara i en temps dels padrins. Respon el qüestionari.

- Quin tipus de bestiar és ara el més abundant? I en temps dels padrins?

.....

Quins dos tipus de bestiar han augmentat més?

.....

- Dels textos següents, classifica quins estan relacionats amb la informació que ens mostra el gràfic de més amunt.

Avui dia molt poques famílies cultiven l'hort. Molts horts han estat els primers espais que s'han transformat en sòl urbà. Les cols d'hivern han deixat pas a les cases adossades o als xalets dels turistes.

Si

No

☐☐

Avui els equins continuen formant part del paisatge de Cerdanya [...] Són animals que donen poca feina, no necessiten gaires instal·lacions i aprofiten, juntament amb la vaca de carn, les pastures de muntanya a l'estiu i de la plana a l'hivern.

☐☐

La disminució del nombre d'explotacions ramaderes no ha comportat una disminució de la cabana ramadera; al contrari, avui dia hi ha molts més animals a les muntanyes i a la plana cerdana.

☐☐

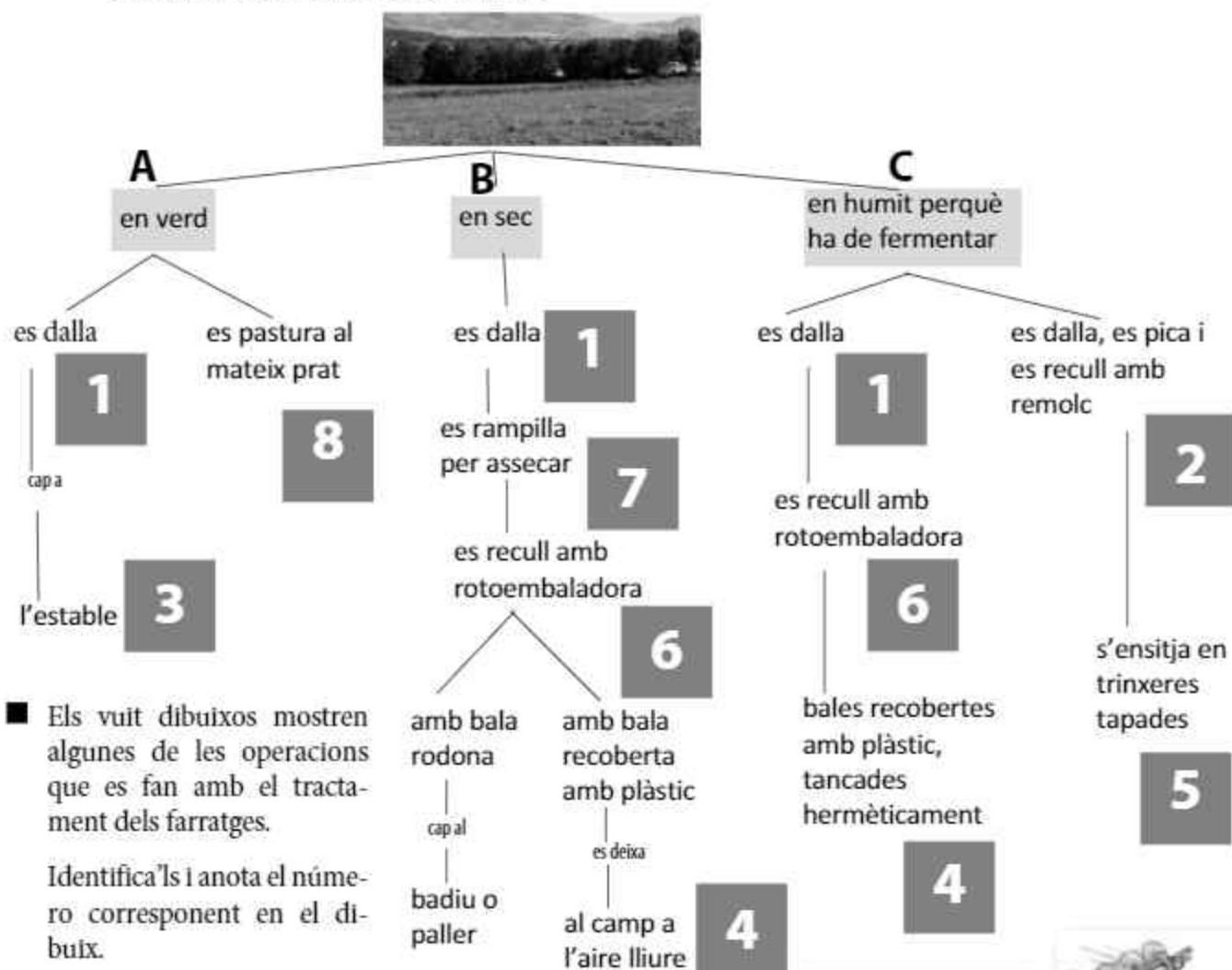
3.C. ARA COM ABANS, SEMPRE BESTIAR

activitat 3.C.3

amb activitat complementària

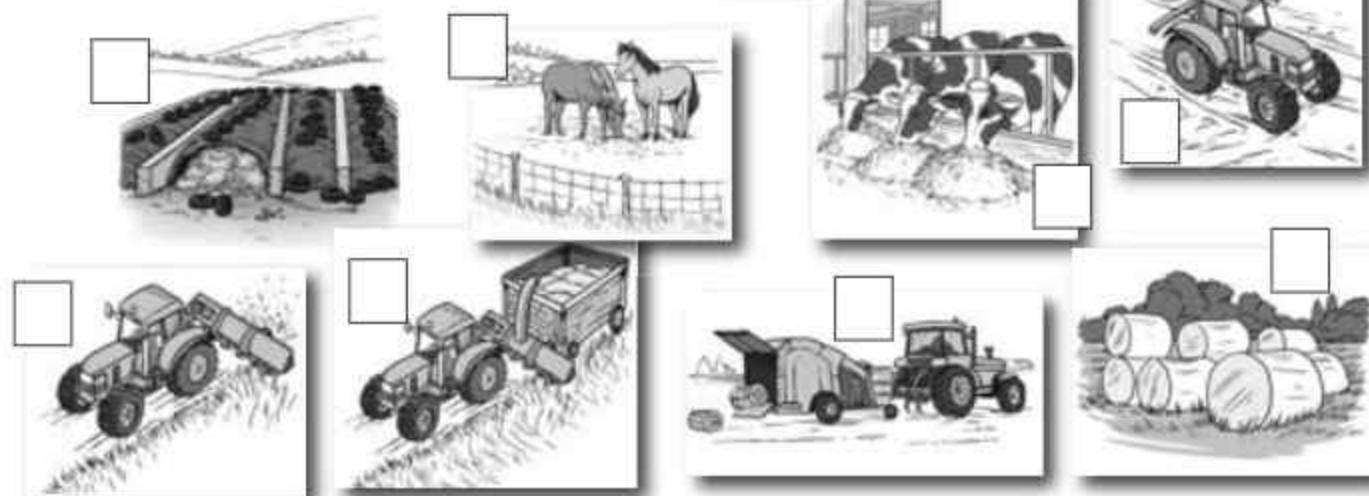
Els farratges són plantes que s'utilitzen per alimentar el bestiar remugant. La majoria dels farratges s'obtenen dels prats de dall conreats amb trepadella, userda, etc. a les parts baixes de la comarca. A les parts altes queden les pastures alpines o de muntanya que només s'aprofiten durant l'estiu.

- 3** En l'esquema següent s'ha representat com es poden aprofitar els farratges actualment.

- Els vuit dibuixos mostren algunes de les operacions que es fan amb el tractament dels farratges.

Identifica'ls i anota el número corresponent en el dibuix.

Els **cens agraris**. Cada deu anys a la UE es recull informació estadística de les explotacions agràries per conèixer la seva situació i poder-la comparar entre els territoris i així prendre les decisions per intentar millorar el sector primari.

- 4** Observa la informació estadística del cens agrari de Cerdanya que trobaràs a les activitats complementàries. Aplica-la per completar els mapes comarcals que hi ha a continuació.

- Acoloreix aquest mapa segons l'ordre que ocupen els municipis que tenen **pastures permanents**.

- ☐ El 1r i 2n (color marró)
☐ El 3r i 4t (color carbassa)
☐ El 5è i 6è (color groc)

- Acoloreix aquest mapa segons l'ordre que ocupen els municipis que tenen caps de **bovins**.

- ☐ El 1r i 2n (color marró)
☐ El 3r i 4t (color carbassa)
☐ El 5è i 6è (color groc)

- Acoloreix aquest mapa segons l'ordre que ocupen els municipis que tenen caps d'**equins**.

- ☐ El 1r i 2n (color marró)
☐ El 3r i 4t (color carbassa)
☐ El 5è i 6è (color groc)

- Compara els mapes acabats i valora les frases següents:

- Els municipis amb més pastures són també els que tenen més caps de bovins i equins.
 –La majoria dels municipis amb més pastures estan situats a la solana.
 –Riu de Cerdanya i Urús no destaquen en el cens ramader.

Sí	No
☐	☐
☐	☐
☐	☐

3.D. ARA ÉS UNA COMARCA TERCIARITZADA

LA NOVA INDÚSTRIA DE MUNTANYA: EL TURISME

La situació del sector secundari i terciari, que explicàvem quan parlàvem de l'època dels repadrins i padrins, ara segueix la mateixa evolució: a) en el temps actual, el sector secundari es va abandonant (menys el subsector de la construcció que està en alça) i b) el sector terciari, que inclou el comerç i el turisme, és el més important de la comarca. Per això, es diu que la comarca s'ha terciaritzat.

Hi ha diverses dades estadístiques que ens ho confirmen. Per exemple, les dades del VAB (que vol dir Valor Afegit Brut). Aquest valor mesura els béns i els serveis que es produeixen en un territori. O sigui, es valora en euros tot allò que es cull als camps o es recull a les granges, el que es fabrica als tallers i a les fàbriques, el que es construeix i tots els serveis que s'ofereixen en una comarca, cada any.

Amb aquestes dades els experts poden elaborar l'estadística següent que mostra quin valor aporta cada activitat. S'ha comparat el temps dels pares (2006) amb el temps nostre (2020):

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
2006	4	4	24	68
2020	2	4	16	78

Font: IDESCAT, VAB (%). Per sectors. Comarques i Aran 2006 i 2020

Fira de Puigcerdà i 42è concurs de cavalls, 2023. Al novembre se celebra aquest esdeveniment que és una de les fires d'equins més importants d'Europa, on es mostren els exemplars més destacats de la raça autòctona dels Pirineus. Les fires són una bona font d'ingressos per al comerç i l'hoteleria i la restauració de la comarca perquè atreuen molts visitants.

POBLACIÓ OCUPADA PER SECTORS. 2023

NOM MUNICIPI	AGRIC.	INDUST.	CONST.	SERVEIS
Alp	10	30	95	525
Bellver de Cerdanya	60	25	170	470
Bolvir	15	0	15	160
Das	15	5	10	50
Fontanals de Cerdanya	10	0	20	140
Ger	20	10	40	65
Guals de Cerdanya	10	0	15	60
Isòvol	10	0	25	55
Lles de Cerdanya	20	0	25	60
Llívia	10	15	105	395
Meranges	5	0	0	15
Montellà i Martinet	20	10	25	105
Prats i Sansor	15	35	25	65
Prullans	15	0	10	80
Puigcerdà	55	170	820	3.685
Riu de Cerdanya	0	0	0	10
Urús	0	0	5	80
TOTAL Cerdanya	290	300	1.405	6.020

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT sobre el nombre d'assalariats i autònoms que cotitzen al règim de la Seguretat Social i al règim especial d'Autònoms (per qüestions pràctiques i escolars, les dades s'han sumat), setembre del 2023.

3.D. ARA ÉS UNA COMARCA TERCIARITZADA

LA NOVA INDÚSTRIA DE MUNTANYA: EL TURISME

Les xifres d'aquesta estadística volen dir que, actualment, de cada 100 euros de béns i serveis produïts a Cerdanya, 2 s'obtenen al sector agroramader, 4 a la indústria, 16 a la construcció i 78 al sector serveis (comerç, turisme...).

Si observem l'estadística de la gent ocupada a cada poble, també ens ajudarà a conèixer quins sectors econòmics destaquen més avui dia a la comarca.

Si resumim els canvis entre l'època dels padrins i els pares i la nostra, caldrà ressaltar:

a) **Sector industrial.** Gairebé totes les fàbriques han desaparegut. I els tallers artesanals han hagut de canviar o desaparèixer (per exemple, ja no hi ha moliners, ni ferrers, ni picapedrers, etc.). Abans treballaven per al sector agrícola (reparaven eines, maquinària, feien gàbies, etc.) però ara han canviat i es dediquen, més que res, a la serralleria: fer portes, finestres, reixes, balcons... per a tantes cases noves que es construeixen. En aquest sector industrial, també s'ha de recordar que existeixen alguns obradors relacionats amb el sector rural: fer formatges i iogurts amb la llet, fer embotits, etc.

b) **Construcció.** Cerdanya és una comarca on es construeix molt: més de dos-cents habitatges nous cada any, la majoria destinats a segona residència. Això vol dir que:

1) molts terrenys que es dedicaven a l'agricultura i ramaderia ara s'han convertit en urbanitzacions o en ampliacions dels carrers dels pobles i viles.

2) cada vegada la construcció és el que ofereix més llocs de treball a la comarca. Poden ser ocupacions directes en l'edificació (construïdors, paletes, etc.) o feines de manteniment (lampisteria, jardineria, neteja, etc.).

c) **Comerç.** Sense ser el subsector més important, s'ha pogut consolidar últimament perquè va lligat amb l'augment de l'arribada de turistes. Ara bé, les seves activitats se centren molt en els nuclis grans (Puigcerdà, Llívia, Bellver, Alp i Martinet), en canvi, en els petits gairebé no hi queda cap establiment.

d) **Turisme.** És la font principal de riquesa de la comarca. Especialment el turisme de neu a l'hivern, però també té cada vegada més importància el turisme verd d'estiu. Per acollir tota la gent que hi arriba (el triple que els residents que hi viuen!) hi ha una gran oferta d'hoteleria i restauració.

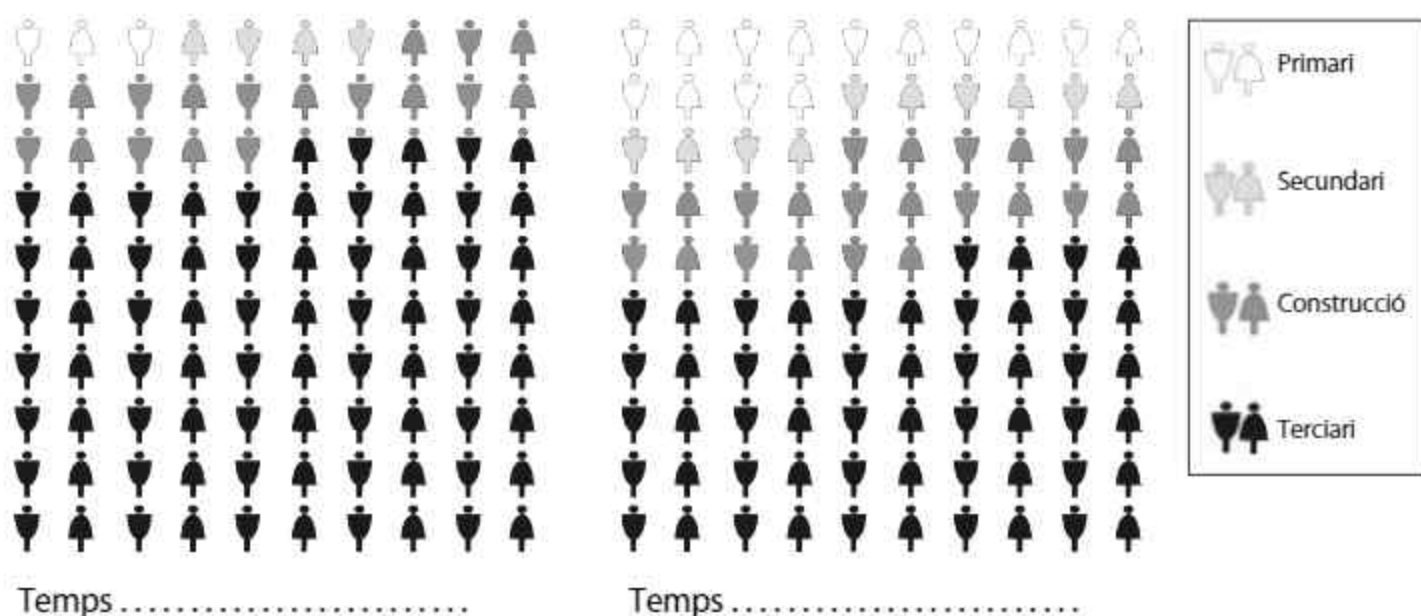
Entre tots els elements que atreuen els turistes s'han de destacar les estacions d'esquí. En aquest punt, s'ha de tenir en compte que les estacions de neu de l'Alta Cerdanya també atreuen famílies que compren i pernocten a la Baixa Cerdanya.

3.D. ARA ÉS UNA COMARCA TERCIARITZADA

activitat 3.D.1

Des del temps dels padrins i dels pares, les ocupacions laborals de la gent de Cerdanya han canviat molt. Actualment, de cada quatre persones ocupades, n'hi ha tres que treballen al sector terciari (comerç, turisme i serveis).

- 1** Observa aquesta estadística que compara l'ocupació laboral de cada 100 persones en temps dels padrins i els pares quan eren joves (1991) i els temps actuals (2023).

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT sobre el nombre d'assalariats i autònoms que cotitzen al règim de la Seguretat Social i al règim especial d'Autònoms (les dades, per qüestions pràctiques i escolars, s'han sumat), 1991 i 2023.

- Anota les frases: “Temps dels padrins i pares” i “Temps actuals” on correspongui.

Què t'ho fa pensar?

- Si observes el gràfic actual, compta en quin sector treballen les persones (de cada 100) i anota-ho a la primera fila. A continuació, feu l'estadística d'on treballen els familiars adults de la vostra classe i anoteu-ho en la segona fila.

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
CERDANYA				
Famílies				
Percentatge (1)				

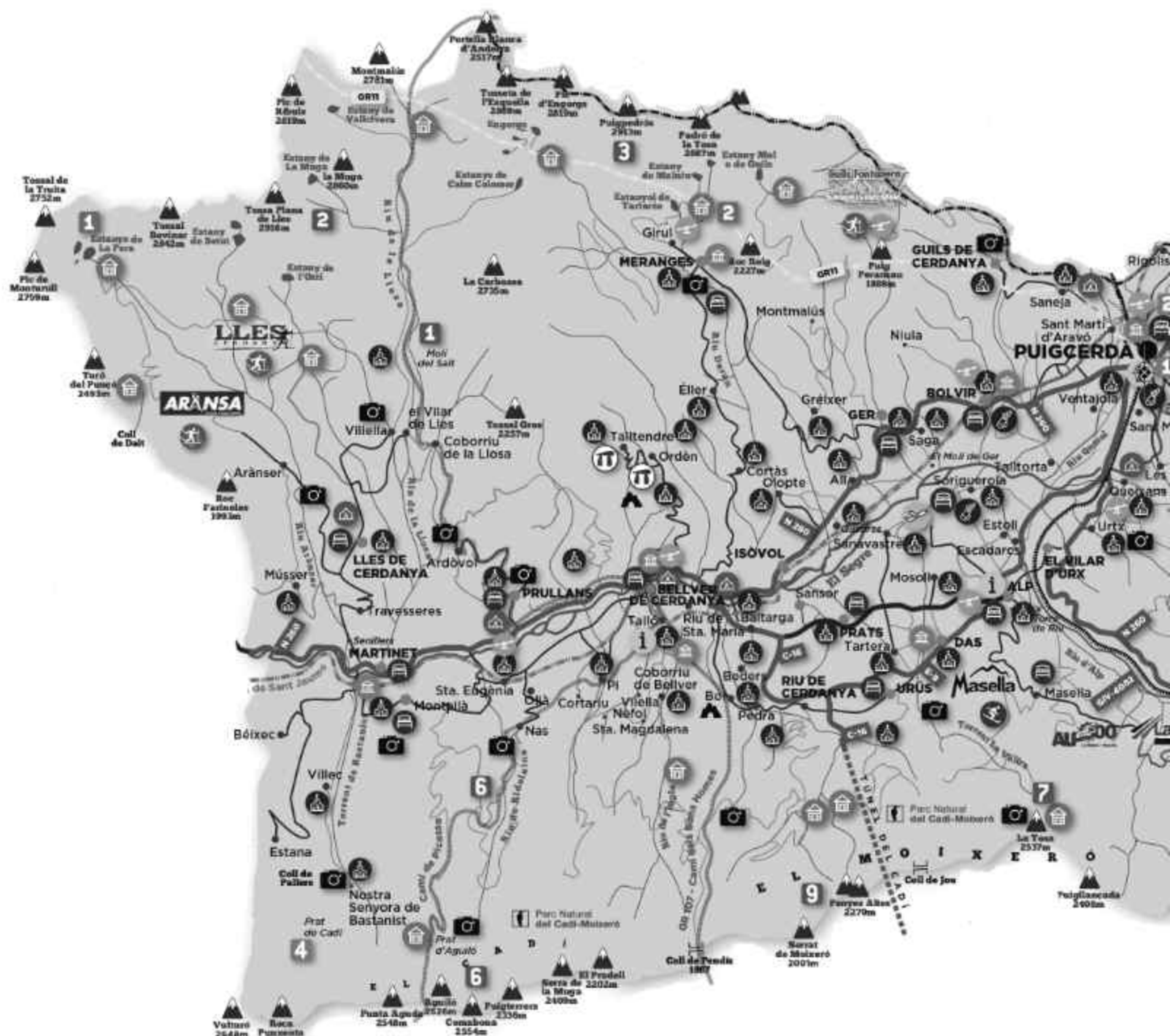
(1) El docent responsable de la classe calcularà el percentatge (com es reparteixen cada cent familiars ocupats) i el podreu anotar a la tercera fila. Llavors es podrà comprovar si hi ha moltes diferències amb el resultat de la comarca de la primera fila.

3.D. ARA ÉS UNA COMARCA TERCIARITZADA

activitat 3.D.2

Cerdanya és una de les comarques preferides pels turistes catalans. A l'hivern atreuen els llocs on es poden practicar els **esports de neu** i a l'estiu són els excursionistes els que més trien la comarca per practicar **senderisme**.

- 2** Observa el mapa que ofereixen les oficines de turisme de Cerdanya i la llegenda que l'acompanya. A continuació respon el qüestionari.

Font: Turisme Cerdanya / Consell Comarcal de la Cerdanya. www.cerdanya.org

3.D. ARA ÉS UNA COMARCA TERCARITZADA

activitat 3.D.2

amb activitat complementària

■ a) A quins llocs hi ha oficines d'informació turística?

.....

b) On es pot anar per fer fotografies de dòlmens prehistòrics?.....

.....

c) A la solana, a quins llocs ens recomanen anar per fer fotografies panoràmiques de la serralada del Cadí-Moixeró?.....

d) A l'obaga, a quins llocs ens recomanen anar per fer fotografies panoràmiques de la solana i les muntanyes del Pirineu?

.....

.....

.....

e) Per practicar espeleologia, quines coves podríem visitar?

.....

f) Per practicar el golf, a Cerdanya hi ha tres camps. On són?

.....

.....

g) Des de Martinet, si volem anar a l'ermita de Bastanist, quins punts turístics ens recomanen que visitem durant l'itinerari?

.....

.....

.....

h) Si des de Ger volem anar a Meranges i fer la tornada cap a Bellver, de quins punts turístics podríem gaudir?.....

.....

.....

.....

- Carretera principal / Carretera principal
- Carretera secundària / Carretera secundària
- Camí, pista / Camino, pista
- Ferrocarril / Ferrocarril
- Tren groc / Tren amarillo
- Estació Tren Groc / Estación Tren Amarillo
- Riu / Río
- Frontera / Frontera
- Hotel / Hotel
- Càmping / Camping
- Refugi / Refugio
- Vista panoràmica / Vista Panoràmica
- Camí de Sant Jaume / Camino de Santiago (1)
- Camí dels Bons Homes (1)
- Camí de Picasso
- GR 11
- Església / Iglesia
- Informació turística / Información turística
- Dolmen / Dolmen
- Cova / Cueva
- Museu / Museo
- Camp de golf / Campo de golf
- Zona d'esbarjo / Zona de ocio
- Esquí alpi / Esquí alpino
- Esquí nòrdic / Esquí nórdico
- Forn solar / Horn solar
- Aeròdrom / Aeródromo
- Terna / Terna

